

W kręgu *Poezji wybranych* Antoniego Langego.

Recenzja wydawnicza Jana Brzechwy*

ALEKSANDRA KASICA

(Instytut Badań Literackich PAN)

Autor recenzji, Jan Brzechwa, związany był ze Spółdzielnią Wydawniczą Czytelnik do roku 1948, gdzie pracował jako radca prawny. W roku 1960, w którym warszawskie wydawnictwo opublikowało wiersze Langego, Brzechwa prowadził żywą z nim współpracę – wydał *Akademii pana Kleksa*, *Baśń o korsarzu Palemonie*, *Fruwającą krowę*.

Brzechwa, jak sam o sobie napisał, „był z liczby tych, co go [Langego – A. K.] kochali”¹. Poetów łączyły związki krwi (ze strony Eisenbaumów – matki Langego i pradziadka Brzechwy). Prawdopodobnie właściwe nazwisko Brzechwy – Lesman spolszczył właśnie Lange, a jej formą „Leśmian” posługiwał się starszy o ponad dwadzieścia lat stryjeczny brat Brzechwy, Bolesław. Oprócz więzów pokrewieństwa, poetów (Antoniego i Jana) charakteryzował wspólny ogląd świata. Zapewne Brzechwa pozostawał pod silnym oddziaływaniem modernistycznej twórczości, której jednym z czołowych reprezentantów był Lange. Dekadenckie nastroje Brzechwy – jak zauważa Anna Szóstak – to pochodna fascynacji twórczością i przetworzonych poetycko elementów myśli filozoficznej starszego krewniaka². W *Obliczach zmysłowych*, debiutanckim tomiku poetyckim Brzechwy, pojawiają się schyłkowe nastroje niemożności, nudy, zwątpienia, a ich nosicielem jest dekadent manifestujący rozczarowanie rzeczywistością, żyjący w wyimaginowanym świecie fantazji. Problematyka ta jest swoista dla *Poezji* Langego z lat 1895 i 1898, opublikowanych w zbiorze *Poezje wybrane*, które – jak widać – nieprzypadkowo recenzował

* Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2013/09/D/HS2/02798.

1 J. Brzechwa, *Zgon Antoniego Langego*, „Wiadomości Literackie” 1929, nr 12, s. 4.

2 A. Szóstak, *Znany poeta i zapomniany filozof: Jan Brzechwa i Antoni Lange, czyli związki krwi, idei i filozofii*, „Filologia Polska” 2005, t. II, s. 147.

Brzechwa. W wydanym przez Brzechwę tomiku *Talizmany* (1929) także pojawiają się echa wpływów modernistycznych (m.in. koncepcje przyswojone przez Langego: poety równego Bogu, wiary w twórczą moc Słowa).

Niniejsza recenzja dowodzi, że Brzechwa podzielał zakres zainteresowań Langego twórczością obcą, egzotyczną. Ślady fascynacji przekładanymi przez starszego kuzyna *Upaniszadami* – o które Brzechwa wносił w recenzji, by zamieścić je w *Poezjach wybranych* – można również odnaleźć w twórczości młodszego poety (*Oblicza zmyślone*).

Warto dodać, że gust poetycki bajkopisarza w sposób zasadniczy ukształtowały młodopolskie idee. Brzechwa nie akceptował awangardowej poezji, czego wyrazem był felieton *Cyrk pcheł* opublikowany w 1959 roku na łamach tygodnika „Świat”. Zarzucał jej wtórność, оголошение wierszy z rytmu i rymu, odrzucenie zasad ortografii i interpunkcji, pozbawienie sensu. W tym kontekście wznowione modernistyczne wiersze Langego stawały się dowodem na to, że „poezja żyje i będzie żyła [...]. Ale nie w cyrku fałszywych pcheł”³.

Maszynopis recenzji w 1980 roku został przekazany przez wdowę po poecie, Janinę Brzechwę Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie (sygn. 705, k. 41-42, dwie karty zapisane jednostronnie format 125 x 290 mm, papier kremowy).

Wszystkie przypisy do recenzji zostały sporządzone przez autorkę opracowania. Pozwalają na wyciągnięcie wniosków, dotyczących wpływu opinii Brzechwy na ostateczną zawartość zbioru i czynią tę wewnętrzną, nigdy niepublikowaną recenzję tym bardziej interesującą.

BIBLIOGRAFIA:

Brzechwa J., *Cyrk pcheł*, „Świat” 1959, nr 1, s. 3;

Brzechwa J., *Zgon Antoniego Langego*, „Wiadomości Literackie” 1929, nr 12, s. 4;

Epos. Zbiór arcydzieł poezji epickiej wszystkich czasów i narodów w streszczeniach i wyciągach, ułożył A. Lange, t. I-V [epos babilońskie, egipskie, indyjskie, greckie], Brody 1900-1912;

Lange A., *Poezje wybrane*, przygot. i wstępem poprzedził J.Z. Jakubowski, Warszawa 1960;

Lange A., *Przekłady z poetów obcych*, cz. II, Warszawa 1899;

Napierski [A. Lange], *Pogrobowcom. Poemat*, Kraków 1901;

Sintaisi-Sho, *Poeci nowojapońscy. Z dodaniem zarysu dziejów literatury japońskiej w XIX wieku*, spolszczył A. Lange, Warszawa 1908;

Szóstak A., *Znany poeta i zapomniany filozof: Jan Brzechwa i Antoni Lange, czyli związki krwi, idei i filozofii*, „Filologia Polska” 2005, t. II, s. 147.

3 J. Brzechwa, *Cyrk pcheł*, „Świat” 1959, nr 1, s. 3.

SŁOWA KLUCZOWE: Antoni Lange, Jan Brzechwa, poezje wybrane , recenzja wydawnicza

ALEKSANDRA KASICA

IN THE CIRCLE OF COLLECTED POETRY OF ANTONI LANGE [*POEZJE ZEBRANE*].
ON PUBLISHING REVIEW BY JAN BRZECHWA

The article presents a publishing review of Antoni Lange's collected poetry written by Jan Brzechwa. Lange's poems were published in 1950 by the "Czytelnik" Publishing House, which at that time Brzechwa cooperated with. The manuscript of the review from 1980 was given over by the poet's widow, Janina Brzechwa, to Adam Mickiewicz Museum of Literature in Warsaw (pressmark: 705, k. 41-42).

KEY WORDS: Antoni Lange, Jan Brzechwa, collected poetry, publishing review
